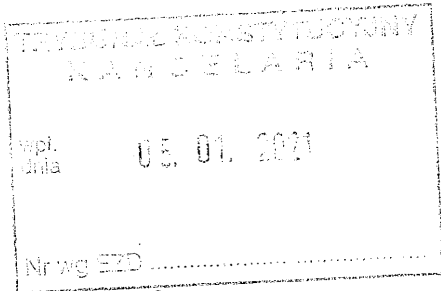

Kraków, dnia 4 stycznia 2021 r.

ODPIS**Trybunał Konstytucyjny**
al. J.Ch. Szucha 12a
00-918 Warszawa

Skarżący: M Ć i Z Ć

reprezentowani

przez pełnomocnika radcę prawnego Mariusza Barana
działającego w ramach „BDO Legal Łatała i Wspólnicy” Sp.
k., ul. Morawskiego 5 (VII p.), 30-102 Krakówadres do korespondencji: „BDO Legal Łatała i Wspólnicy”
sp. k.”, adres: ul. Morawskiego 5, VII p., 30 - 102 Kraków**SKARGA KONSTYTUCYJNA**Działając w imieniu Skarżących M Ć i Z
(pełnomocnictwo w załączeniu) wnoszę o stwierdzenie, że:

„art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020, poz. 1575, ze zm.), w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 142 lit. b ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469), w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych zawartego w apelacji, a wydanego po raz pierwszy (rozpoznanego) przez sąd drugiej instancji,

- jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz
- jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz
- jest niezgodny z art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji”.

UZASADNIENIE**I. Stan faktyczny sprawy**

1. Powodowie apelacją z dnia grudnia 2019 r. zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w K z dnia listopada 2019 r., . Wraz z apelacją powodowie złożyli w sądzie pierwszej instancji (Sąd Okręgowy w K) wniosek o zwolnienie ich z kosztów sądowych w postaci opłaty sądowej od apelacji.

Dowód: odpis apelacji Skarżących z dnia grudnia 2019 r. wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych

2. Postanowieniem z dnia marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w K akt. I ACa 89/20, oddalił wniosek powodów o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty od apelacji, które to postanowienie zostało doręczone pełnomocnikowi Skarżących w dniu 12 maja 2020 r. Wnioskiem z dnia maja 2020 r., zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisów procedury cywilnej, Skarżący wystąpili z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z dnia marca 2020 r.

Dowód: postanowienie Sąd Apelacyjnego w K z marca 2020 r.,
oraz wniosek Skarżących o sporządzanie uzasadnienia ww. postanowienia

3. Postanowieniem z dnia czerwca 2020 r., , Sąd Apelacyjny w K odrzucił wniosek powodów o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z marca 2020 r., uznając, wniosek powodów za niedopuszczalny, gdyż - w ocenie Sądu Apelacyjnego - w świetle art. 394² k.p.c. na postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych wydane przez sąd drugiej instancji zażalenie nie przysługuje.

Dowód: postanowienie Sąd Apelacyjnego w K z czerwca 2020 r.,
wraz uzasadnieniem

4. Postanowieniem z dnia lipca 2020 r., Sąd Apelacyjny w K odrzucił apelację powodów z dnia grudnia 2019 r. z powodu jej nieopłacenia. Przyczyną odrzucenia apelacji było oddalenie przez Sąd Apelacyjny w K wniosku powodów o zwolnienie od kosztów sądowych, który był zawarty w apelacji.

Dowód: postanowienie Sąd Apelacyjnego w K z dnia lipca 2020 r.,
wraz uzasadnieniem

5. Skarżący w dniu sierpnia 2020 r. wnieśli zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w K z lipca 2020 r., , o odrzuceniu apelacji. Postanowieniem z dnia września 2020 r., , Sąd Apelacyjny w K oddalił zażalenie skarżących na postanowienie Sądu Apelacyjnego w K z dnia lipca 2020 r. (sentencja postanowienia została doręczona pełnomocnikowi w dniu 9 października 2020 r.). W związku z aktualnie obowiązującymi przepisów procedury cywilnej Skarżący złożyli wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia tego postanowienia. Postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia września 2020 r. o oddaleniu zażalenia na odrzucenie apelacji, zostało wraz z uzasadnieniem doręczone pełnomocnikowi Skarżących w dniu 30 listopad 2020 r.

Dowód: odpis zażalenia Skarżących z sierpnia 2020 r.
postanowienie Sąd Apelacyjnego w K z dnia września 2020 r.,
wraz z uzasadnieniem, oraz wniosek Skarżących o sporządzanie uzasadnienia ww. postanowienia
postanowienie Sąd Apelacyjnego w K z dnia września 2020 r.,
wraz z uzasadnieniem doręczone pełnomocnikowi Skarżących w dniu 30 listopada 2020 r. oraz wydruk ze strony internetowej Poczty Polskiej S.A. śledzenia przesyłki

II. Podstawy skargi konstytucyjnej

6. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji „Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”. Warunki wniesienia skargi konstytucyjnej doprecyzowuje ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, a w szczególności art. 77 ust. 1 tej ustawy („Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia”).

A. Wskazanie przepisów prawa, którym Skarżący zarzucają niekonstytucyjność: zarzut niekonstytucyjności art. 394² § 1¹ k.p.c. w stanie prawnym obowiązującym od 7 listopada 2019 r.

7. Skarżący formułują zarzut niekonstytucyjności art. 394² § 1¹ k.p.c. poprzez wyłączenie zaskarżalności w drodze zażalenia postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych zawartego w apelacji złożonej w stanie prawnym po 7 listopada 2019 r.

8. Skarga konstytucyjna jest wnoszona na tle znowelizowanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 poz. 1469) przepisów procedury cywilnej dotyczącej zaskarżalności postanowień, w tym postanowienia w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych zawartego w apelacji składanej do sądu pierwszej instancji (za pośrednictwem sądu pierwszej instancji).

9. Zgodnie z treścią art. 394 § 1 k.p.c., zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego zawarte w katalogu postanowień i zarządzeń podlegających zaskarżeniu zażaleniem. Art. 394^{1a} § 1^a k.p.c. wymienia katalog postanowień sądu pierwszej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji (zażalenie poziome), w tym m. in. pkt 1 wymienia postanowienia, których przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie. Z kolei, art. 394² w § 1 i § 1¹ k.p.c. wymienia katalog postanowień sądu drugiej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji (zażalenie poziome). Nie ma jednak w tym katalogu postanowienia wydanego przez sąd drugiej instancji w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych.

10. Wskazany powyżej model zaskarżalności postanowień w procedurze cywilnej ukształtowany został na podstawie art. 1 pkt 139-143 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych

innych ustaw (Dz.U. z 2019 poz. 1469), która w tym zakresie zaczęła obowiązywać od dnia 7 listopada 2019 r. (zgodnie z treścią art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r.).

11. W stanie prawnym obowiązującym od 7 listopada 2019 r., uchylenie dotychczas obowiązującego art. 370 k.p.c. i nadania nowego brzmienia art. 371 i art. 373 § 1 k.p.c., miało na celu - jak wskazano w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3137) - przyspieszenie postępowania międzyinstancyjnego poprzez ograniczenie liczby czynności dokonywanych przez sąd pierwszej instancji w toku postępowania międzyinstancyjnego oraz odejście od dewolutywności w zakresie zażaleń na czynności sądu podjęte w toku całego postępowania międzyinstancyjnego (w stanie prawnym przed 7 listopada 2019 r. tryb zażaleń niedewolutywny był tylko w fazie przed sądem drugiej instancji). **Ale** - co istotne w kontekście problemu zaskarżalności postanowienia w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych zawartego w apelacji - nie było celem ustawodawcy wyłączenie zaskarżalności tej kategorii rozstrzygnięć zgłoszonych (zawartych w apelacji), zgodnie z treścią art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. 2020 r. poz. 755), dalej jako „u.k.s.c.”, przez sądem pierwszej instancji.
12. Jednocześnie, zgodnie z art. 105 ust. 1 u.k.s.c. wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Jak wskazuje orzecznictwo Sądu Najwyższego „w art. 105 ust. 1 u.k.s.c. kwestia właściwości sądu, do którego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych należy złożyć została wyczerpująco i jednoznacznie unormowana. Przepis ten stanowi, że wniosek taki należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy” (tak postanowienie SN z dnia 15 lutego 2019 r., sygn. akt II CZ 69/18). Nadto orzecznictwo sądowe wskazuje, że przepis art. 369 § 3 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu wywołanym wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych (por. ww. postanowienie SN z dnia 15 lutego 2019 r.). To zaś oznacza, że wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postaci opłaty od apelacji winien być zgłoszony właśnie przed sąd pierwszej instancji wraz ze składaną za pośrednictwem tego sądu apelacją. W żadnym miejscu znowelizowane przepisy procedury cywilnej (obowiązujące od 7 listopada 2019 r.) regulujące postępowanie międzyinstancyjne nie wskazują, aby złożony do sądu pierwszej instancji, jako właściwego rzeczowo, wniosek o zwolnienie od kosztów był rozpoznawany przez sąd odwoławczy.
13. Przyjmując nawet (co w ocenie Skarżących - w związku z treścią art. 105 ust.1 u.k.s.c. - nie jest trafne), że wniosek o zwolnienie od opłaty od apelacji jako część apelacji w związku z uchyleniem dawnego art. 370 k.p.c. jest rozpoznawany przez sąd drugiej instancji, to w stanie prawnym obowiązującym od 7 listopada 2019 r., w kontekście katalogu z art. 394² w § 1 i § 1¹ k.p.c. postanowień sądu drugiej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji (zażalenie poziome), powoduje to niedające się zaakceptować, z perspektywy konstytucyjnej zasady równości (art. 32 ust. 1

Konstytucji) oraz prawa do sądu oraz zaskarżalności i kontroli orzeczeń (art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) - o czym szerzej poniżej - skutki prawne. Gdyż, zgodnie z art. 394^{1a} § 1ª pkt 1 k.p.c., na wydane przez sąd pierwszej instancji postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych przysługuje zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji (zażalenie poziome).

14. Merytoryczna tożsamość czynności podejmowanych czy to przez sąd pierwszej instancji, czy też przez sąd drugiej instancji rozpoznający wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed sądem pierwszej instancji (a takim jest, zgodnie z treścią art. 105 ust. 1 u.k.s.c. wniosek o zwolnienie od opłaty zawarty w apelacji) w obu wypadkach jest oczywista, wobec czego naturalne winno być zastosowanie także w tym wypadku kiedy postanowienie w przedmiocie takiego wniosku wydaje sąd drugiej instancji drogi zaskarżenia (tak jak w przypadku analogicznych postanowień sądu pierwszej instancji przewidziane w art. 394^{1a} § 1 pkt 1 k.p.c. zażalenie).

B. Zaskarżalność postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych zawartego w apelacji złożonej w stanie prawnym po 7 listopada 2019 r.

15. Przyjęcie odmiennego punktu widzenia (w zakresie wykładni przepisów art. 394^{1a} § 1 k.p.c. oraz art. 394² kpc w zw. z art. 105 ust. 1 u.k.s.c.) prowadzi od nieracjonalnych i trudnych do zaakceptowania wyników. Jeśli wniosek o zwolnienie od kosztów zawarty w apelacji rozpoznałby sąd pierwszej instancji (do czego zgodnie z art. 105 ust. 1 u.k.s.c. był rzeczowo właściwy) to zgodnie z 394^{1a} § 1 pkt 1 k.p.c. takie postanowienie jest zaskarżalne w ramach zażalenia poziomego. Skoro zatem sąd drugiej instancji rozpoznaje po raz pierwszy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed sądem pierwszej instancji w apelacji, to tego rodzaju postanowienie sądu drugiej instancji winny być zaskarżalne. Analogicznie przyjętą przez ustawodawcę - zgodnie z art. 394^{1a} § 1 pkt 1 k.p.c. - ogólną zasadę zaskarżalności postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych zgłoszonych przez sądem pierwszej instancji.
16. Sąd drugiej instancji rozpoznając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji jest sądem drugiej instancji tylko z formalnego (ustrojowego) punktu widzenia, ze względu na jego usytuowanie w strukturze sądownictwa powszechnego. Wedle kryteriów funkcjonalnych jest on natomiast sądem pierwszej instancji, ponieważ w sprawie kosztów sądowych orzeka po raz pierwszy. Skarżony art. 394² § 1¹ k.p.c. wyłącza więc jakąkolwiek weryfikację postanowienia w przedmiocie zwolnienia od kosztów wydanego po raz pierwszy przez sąd apelacyjny, formalnie orzekający jako sąd drugiej instancji.
17. Rozstrzygnięcie drugiej instancji wydane w danej kwestii pierwszy raz, choćby dotyczyło kwestii wpadkowej, ale w istotny sposób oddziałującej na realizację praw podmiotowych - o czym szerzej poniżej - powinno podlegać weryfikacji.

18. Co więcej jak wynika z uzasadnienia nowelizacji k.p.c., która obowiązuje od 7 listopada 2019 r. jej celem nie było wyłączenie możliwości zaskarżenia postanowienia o odmowie zwolnienia kosztów zgłoszonego przed sądem pierwszej instancji wraz ze złożoną apelacją, ale jedynie „odejście od dewolutywności w zakresie zażaleń na czynności sądu podjęte w toku całego postępowania międzyinstancyjnego (obecnie tryb jest niedewolutywny tylko w fazie przed sądem drugiej instancji)”.
19. Zdaniem Skarżących, skoro w modelu postępowania międzyinstancyjnego w stanie prawnym obowiązującym od dnia 7 listopada 2019 r. wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zwarty w apelacji składanej za pośrednictwem sądu pierwszej instancji rozpoznaje sąd drugiej instancji, przepisy procedury cywilnej winny dopuszczać chociażby zażalenie poziome na postanowienie sądu drugiej instancji w tym przedmiocie. Tym bardziej, że w stanie prawnym obowiązującym przed 7 listopada 2019 r. w związku z tym, że postępowanie międzyinstancyjne prowadził sąd pierwszej instancji (zgodni z uchylonym art. 370 k.p.c.) na postanowienie w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych zwartego w apelacji przysługiwało zażalenie.

C. Wzorce kontroli konstytucyjności wraz z uzasadnieniem

20. Skarżący zarzucają przytoczonemu przepisowi naruszenie następujących konstytucyjnych prawa i wolności jednostki:
- prawa do sądu wyrażonego w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 77 ust. 2 Konstytucji,
 - prawa do zaskarżania orzeczeń i kontroli orzeczeń w postępowaniu sądowym (dwuinstancyjnym) wyrażonego w art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz
 - zasady równości w zakresie identycznego ukształtowania standardu proceduralnego wyznaczającego dostęp do sądu pierwszej instancji i sądu drugiej instancji w taki sposób, aby mogło zostać zrealizowane konstytucyjne prawo jednostki do sądowej kontroli instancyjnej merytorycznego orzeczenia „w sprawie”, wynikające z art. 32 ust. 1 w związku z art. w art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.
21. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie przypominał znaczenie prawa do sądu jako jednej z najważniejszych gwarancji praw człowieka i praworządności oraz jednego z fundamentów państwa prawnego. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego prawo do sądu obejmuje w szczególności:
- 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia postępowania przed sądem,
 - 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności,
 - 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w rozsądnym terminie,
 - 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy.

22. Rozważając treść prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, Trybunał Konstytucyjny przypominał, że na zasadę sprawiedliwości proceduralnej składają się w szczególności następujące wymagania: 1) możliwości bycia wysłuchanym, 2) ujawniania w sposób czytelny motywów rozstrzygnięcia, co ma zapobiegać jego dowolności i arbitralności oraz 3) zapewnienia uczestnikowi postępowania przewidywalności jego przebiegu.
23. Istotnym elementem prawa do sądu jest prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Dwuinstancyjność postępowania ma na celu zapewnienie zapobiegania pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji (zob. wyrok z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143, s. 818-819). Trybunał Konstytucyjny przypominał w swoim orzecznictwie, że konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego zakłada w szczególności:
- a) dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie - przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia, które uruchamiają rzeczywistą kontrolę rozstrzygnięć wydanych przez sąd pierwszej instancji;
 - b) powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji - co do zasady - sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego;
 - c) odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne.
23. Jak przypominał Trybunał Konstytucyjny, ustawodawca, normując postępowanie w drugiej instancji, „nie może całkowicie zamykać dostępu do sądu drugiej instancji ani też ustanawiać nieuzasadnionych ograniczeń, które nie odpowiadałyby wymogom określonym w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Dotyczy to w szczególności kosztów postępowania w drugiej instancji oraz sposobu uregulowania instytucji zwolnienia od tych kosztów” (wyrok z 12 września 2006 r., sygn. SK 21/05, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 103, s. 1069). Zakres przedmiotowy prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego został wyznaczony przez konstytucyjne pojęcie sprawy. Zasada dwuinstancyjności ma zastosowanie w tym wypadku, gdy sąd pierwszej instancji rozpatruje sprawę w rozumieniu Konstytucji. Zasada ta odnosi się nie tylko do głównego przedmiotu postępowania sądowego, ale może obejmować również te kwestie wypadkowe, w odniesieniu do których sąd orzeka o prawach i obowiązkach określonego podmiotu. Można podać tu m.in. przykład ukarania karą porządkową (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 lipca 2002 r., sygn. SK 31/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 49). Zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby w każdej kwestii wypadkowej, niemającej charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, przysługiwał środek zaskarżenia. Konieczność ustanowienia takich środków w niektórych kwestiach wypadkowych, niemających charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, może natomiast wynikać z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej zgodnie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej.
24. **Prawo dostępu do sądu drugiej instancji oznacza efektywne prawo do uruchomienia postępowania przed sądem drugiej instancji. Ustawodawca ma**

nie tylko obowiązek stworzyć odpowiedni środek zaskarżenia, ale również uregulować go w taki sposób, aby zainteresowany mógł rzeczywiście uruchomić kontrolę instancyjną. Prawo strony do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji może być naruszone zarówno bezpośrednio przez wyłączenie możliwości wniesienia apelacji, jak i pośrednio przez ustanowienie takich formalnych warunków wniesienia apelacji, które czynność tę czyniłyby nadmiernie utrudnioną. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego utrudnienie jest nadmierne, jeżeli spełnienie wymogów formalnych jest bardzo trudne dla strony, a potrzeba ustanowienia tych wymogów nie jest uzasadniona ważnym interesem strony przeciwnej (zob. wyroki: z 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01; z 1 lutego 2005 r., sygn. SK 62/03). Prawo do uruchomienia postępowania przed sądem drugiej instancji wyklucza także ustanawianie nadmiernych finansowych ograniczeń wnoszenia środków zaskarżenia i możliwość dyskrecjonalnego odrzucania tych środków przez sąd, które je rozpoznaje.

25. Jak wskazano wyżej, ustawodawca nie może kształtować formalnych wymogów w zakresie wnoszenia środków zaskarżenia w sposób, który prowadziłby do nadmiernego utrudnienia ich wnoszenia. Powinien także stworzyć regulacje prawne, które eliminować będą finansowe ograniczenia dostępu do sądu drugiej instancji. Zasada dwuinstancyjności postępowania oznacza, że sąd drugiej instancji bada samodzielnie m.in. czy spełnione zostały formalne wymogi przewidziane dla danego środka zaskarżenia i ma prawo ostatecznie odrzucić środek zaskarżenia, który nie spełnia tych wymogów. Konstytucyjny nakaz zapewnienia efektywnego prawa do zaskarzania orzeczeń sądowych nie oznacza, że orzeczenia sądu drugiej instancji, które odrzucają środek zaskarżenia z przyczyn formalnych lub też prowadzą *de facto* do zamknięcia drogi merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia, muszą podlegać dalszej kontroli instancyjnej. Przyjęcie odmiennych założeń w tym zakresie wykraczałoby poza wymogi wynikające z konstytucyjnego modelu dwuinstancyjnego postępowania sądowego.
26. Ustawodawca musi jednak uregulować postępowanie przed sądem drugiej instancji w taki sposób, aby odpowiadało ono konstytucyjnym wymogom sprawiedliwej procedury sądowej. Trybunał Konstytucyjny przypominał w tym zakresie, że „tożsamość konstytucyjna sądu (wymiaru sprawiedliwości) jest wyznaczana - poza oczywistym wymogiem niezależności, bezstronności i niezawisłości - między innymi przez:
- odrzucenie dowolności i arbitralności,
 - zapewnienie udziału zainteresowanych podmiotów w postępowaniu,
 - traktowanie jawności jako zasady,
 - wydawanie rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienia” (wyrok z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02).

Powyższe uwagi, sformułowane w ramach kontroli konstytucyjności przepisów dotyczących postępowania w sprawie skargi kasacyjnej, zachowują w pełni aktualność w odniesieniu do postępowania przed sądem drugiej instancji.

27. W postępowaniu w sprawie zwolnienia od kosztów sądowych sądem pierwszej instancji jest ten sąd, który orzeka materialnie po raz pierwszy w tej kwestii. Art. 394² § 1¹ k.p.c. uniemożliwia stronie zaskarżenie postanowienia o

odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy (materialnie) przez sąd drugiej instancji. Odmowa zwolnienia od kosztów nie wymaga uzasadnienia, może zatem stanowić wynik dowolnej interpretacji wniosku przez sędziego i nie podlega kontroli instancyjnej. Możliwość poddania kontroli postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych przy okazji rozpatrywania samego zażalenia na postanowienie odrzucające apelację jest zupełnie iluzoryczna, gdyż rozpoznanie zażalenia wymaga uiszczenia stosownej opłaty. Sytuacja taka godzi w prawo do sądu, którego bezpośrednią emanacją jest prawo stron do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji oraz będące jego konsekwencją prawo do dwuinstancyjnego sądownictwa. **Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego wyrażająca się w prawie do zaskarżenia i kontroli (choćby w ramach instancji poziomej) dotyczy również postępowań w sprawie zwolnienia od kosztów sądowych, w tym wniosku o zwolnienie od kosztów zawartego w środku zaskarżenia, jakim jest apelacja, inicjująca postępowanie przed sądem drugiej instancji.**

28. Trybunał Konstytucyjny badał już przepis prawny o podobnym brzmieniu (dawny art. 393¹⁸ § 2 k.p.c.) i w wyroku z 27 marca 2005 r., sygn. SK 3/05, uznał jego niekonstytucyjność w zakresie, w jakim wyklucza zaskarżenie postanowienia w sprawie kosztów procesu. Chociaż instytucje kosztów procesu i zwolnienia od kosztów sądowych są różne, o czym szerzej jeszcze poniżej, to należy wziąć pod uwagę w niniejszej sprawie argumenty przemawiające za uznaniem niekonstytucyjności art. 393¹⁸ § 2 k.p.c..
29. Skarżący znają treść wyroku Trybunału z dnia 31 marca 2009 r., sygn. SK 19/08, w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 394¹ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Niemniej orzeczenie to zapadło w innym stanie prawnym niż obowiązujący aktualnie od 7 listopada 2019 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469), w zakresie, w jakim w aktualnym modelu postępowania międzyinstancyjnego art. 394² § 1¹ k.p.c. uniemożliwia zaskarżalność w drodze zażalenia postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych zawartego w apelacji (składnej za pośrednictwem sądu pierwszej instancji).
30. Postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji, mimo że formalnie wydane przez sąd drugiej instancji, jest materialnie orzeczeniem pierwszoinstancyjnym i jako takie powinno podlegać weryfikacji. Z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego wynika konieczność umożliwienia stronie postępowania, której to postanowienie dotyczy, zaskarżenia orzeczenia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych w zakresie, w jakim jest to - materialnie - pierwsze orzeczenie w tej kwestii. **Niemożność poddania weryfikacji odmowy uwzględnienia, złożonego przed sądem drugiej instancji, wniosku o zwolnienie z kosztów sądowych prowadzi do oddalenia lub odrzucenia zażalenia - formalnie zaskarżalne - na postanowienie sądu drugiej instancji w sprawie odrzucenia apelacji. Postępowanie w sprawie zwolnienia od kosztów sądowych pomimo akcesoryjnego charakteru jest silnie**

sprzężone z postępowaniem głównym i oddziałuje na jego bieg w ten sposób, że skutkiem braku zaskarżalności postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych jest *de facto* brak możliwości zaskarżenia pierwszoinstancyjnego orzeczenia merytorycznego (wyroku sądu pierwszej instancji).

31. Skarga konstytucyjna dotyczy kosztów postępowania sądowego i zaskarżalności odmowy zwolnienia z kosztów postępowania od apelacji w stanie prawnym obowiązującym po 7 listopada 2019 r.
32. Jedną z gwarancji realizacji prawa do sądu jest instytucja prawa pomocy. Umożliwia ona dostęp do sądu podmiotom, które nie są w stanie samodzielnie pokryć całości kosztów związanych z prowadzonym postępowaniem. Kwestia braku zaskarżalności postanowienia sądu drugiej instancji odmawiającego zwolnienia od kosztów sądowych oddziałuje nie tylko na faktyczną możliwość skutecznego złożenia zażalenia na postanowienie wydane przez ten sąd, **ale również na możliwość skutecznego rozpoznania wniesionej apelacji.** Jeżeli na etapie wnoszenia apelacji, dotyczącej orzeczenia sądu pierwszej instancji, skarżący wraz z apelacją złoży wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, a sąd drugiej instancji - w stanie prawnym obowiązującym po 7 listopada 2019 r. - w związku ze zmienionym modelem postępowania międzyinstancyjnego wyda postanowienie o odmowie zwolnienia, to zgodnie z dyspozycją kwestionowanego art. 394² § 1¹ k.p.c. - postanowienie to nie podlega zaskarżeniu. **W rezultacie wniesiona apelacja pozostaje bezskuteczna i dochodzi do ograniczenia prawa strony do uruchomienia drogi sądowej.** Z tego względu zaskarżony przepis w zakresie określonym w skardze jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.
33. Zagadnienie kosztów postępowania sądowego było wielokrotnie rozważane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny przypominał, że „W warunkach odpłatności postępowania sądowego, z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji wynika obowiązek ustanowienia regulacji, które zapewnią dostęp do sądu tym podmiotom, które nie są w stanie ponieść kosztów postępowania sądowego. (...) ustawodawca, regulując koszty postępowania sądowego, musi starannie wyważyć rozmaite dobra jednostkowe i ogólnospołeczne. Urzeczywistnienie przez państwo konstytucyjnego prawa do sądu wymaga znacznych środków finansowych. Ustawa nie może ustanawiać nadmiernych ograniczeń dostępu, a jednocześnie musi uwzględnić usprawiedliwione interesy ogólnospołeczne w sprawnym funkcjonowaniu sądów, stworzyć odpowiedni system pokrywania kosztów sprawnego funkcjonowania sądów i wprowadzić niezbędne mechanizmy zabezpieczające przed nadużywaniem prawa do sądu poprzez podejmowanie prób dochodzenia na drodze sądowej roszczeń oczywiście bezzasadnych. Ustawodawca powinien przy tym ustalić koszty postępowania sądowego na najniższym możliwym poziomie zapewniającym sprawne postępowanie sądowe. Biorąc pod uwagę, że opłaty sądowe stanowią świadczenie ponoszone w zamian za rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy sądowej, należy podkreślić, że opłaty te nie powinny przekraczać rzeczywistych kosztów postępowania, a ponadto niezbędne jest stworzenie odpowiednich rozwiązań prawnych, zapewniających dostęp do sądu osobom mniej zamożnym, które nie są w stanie ponieść kosztów postępowania sądowego. Ustawa musi uregulować instytucję zwolnienia z kosztów sądowych w taki sposób, aby złożenie wniosku w tej sprawie i jego rozpatrzenie nie

utrudniało stronom korzystania z pozostałych uprawnień w postępowaniu sądowym, w szczególności nie pociągało za sobą negatywnych następstw procesowych” (wyrok z 12 września 2006 r., sygn. SK 21/05).

34. Kwestionowany w niniejszej skardze przepis narusza prawo do sądu oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, wyrażoną w art. 176 ust. 1 Konstytucji. To oznacza, że problemem konstytucyjnym na tle niniejszej sprawy - gdy idzie o naruszone prawo konstytucyjne - jest przede wszystkim ocena art. 394² § 1¹ k.p.c. w świetle art. 45 ust. 1 Konstytucji, ponieważ ten przepis wyraża podmiotowe prawo konstytucyjne, którego ochronie służy skarga konstytucyjna. **Art. 176 ust. 1 Konstytucji ma tu zaś znaczenie gwarancyjne; dwuinstancyjność jest bowiem nie prawem samoistnym, lecz gwarancją (jedną z wielu) prawidłowej realizacji prawa do sądu.** Gwarancja ta wyraża się w możliwości skontrolowania decyzji podejmowanych przez sąd niekoniecznie w trybie - formalnie instancyjnym, ale np. w ramach kontroli poziomej (tak jak to uczyniono w art. 394² § 1¹ k.p.c.). W świetle poglądu przyjętego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego „konstytucyjna kwalifikacja konkretnych środków zaskarżenia pozostawionych przez prawodawcę do dyspozycji strony, uwzględniać musi całokształt unormowań determinujących przebieg danego postępowania. W szczególności konieczne jest zarówno odniesienie do rodzaju sprawy rozstrzyganej w danym postępowaniu, struktury i charakteru organów podejmujących rozstrzygnięcie, jak i wreszcie konsekwencji oddziaływania innych zasad i norm konstytucyjnych, w szczególności zaś konstytucyjnej zasady prawa do sądu” (zob. np. wyrok z 2 czerwca 2010 r., sygn. SK 38/09, LEX nr 578851).
35. Brak jest możliwości aktualnym stanie prawnym (wobec uchylecia art. 370 k.p.c. i zmiany modelu postępowania międzyinstancyjnego) weryfikacji postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony wraz z apelacją a rozpoznany przez sąd drugiej instancji. Co jest zagwarantowane w odniesieniu do takich postanowień w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych wydawanych przez sąd pierwszej instancji w przypadku, gdy taki wniosek złożono wraz z pozwem (wnioskiem o wszczęcie postępowania nieprocesowego), a co nie występuje, gdy o odmowie zwolnienia rozstrzyga sąd drugiej instancji, przy czym wniosek ten zawarty jest w apelacji składanej za pośrednictwem sądu pierwszej instancji. W tym właśnie braku symetryczności gwarancji Skarżący upatrują naruszenia prawa do sądu i prawa do zaskarżenia oraz kontroli orzeczeń w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym. W ocenie Skarżących takie pominięcie prawodawcze polegające na tym, że w kwestionowanym art. 394² § 1¹ k.p.c. brak jest wskazania, że przysługuje zażalenie (w ramach kontroli poziomej) narusza konstytucyjną zasadę równości w zakresie identycznego standardu proceduralnego dostępności do sądu pierwszej instancji, jak i sądu drugiej instancji (art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. Konstytucji).
36. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału art. 32 Konstytucji nie może stanowić samodzielnego wzorca kontroli konstytucyjności prawa w procedurze zainicjowanej skargą konstytucyjną, ponieważ naruszenie zasady równości musi zostać powiązane z konstytucyjnym prawem podmiotowym (por. m.in. postanowienie z 24 października 2001 r., sygn. SK 10/01). W związku z

powyższym Skarżący wskazują, że upatrują naruszenia konstytucyjnej zasady równości w zakresie braku identycznego ukształtowania standardu proceduralnego dostępu do sądu pierwszej instancji, jak i sądu drugiej instancji, tak aby mogło zostać zrealizowane konstytucyjne prawo do sądowej kontroli instancyjnej merytorycznego orzeczenia wydanego „w sprawie” (art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji).

37. W związku z powyższym istotne w sprawie jest to, czy istniejący system kontroli (zaskarżalności) postanowień w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych odpowiada - co do zasady - konstytucyjnym standardom. Wtórna zaś kwestią jest zaś to, jaki konkretny podmiot będzie kontrolował postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.
38. Pojęcie zaskarżalności, na co zwracał uwagę w swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny, jest bowiem szersze niż pojęcie instancyjności. Konstytucyjny standard instancyjności i zaskarżalności orzeczeń określony jest w art. 176 ust. 1 oraz art. 78 Konstytucji. Pierwszy z wymienionych przepisów gwarantuje, że postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne, drugi, że każda ze stron ma prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od zasady zaskarżalności oraz tryb zaskarżania określa ustawa.
39. W prawie procesowym pojęcie instancyjności najczęściej wiązane jest z istnieniem kilku etapów rozpoznania sprawy od jej wszczęcia do prawomocnego rozstrzygnięcia. Zakłada się przy tym, że ponowne rozpoznanie sprawy bądź kontrola orzeczenia dokonywana jest przez sąd wyższej instancji. Instancyjność w tym znaczeniu wiąże się z zaskarżalnością orzeczeń wydawanych w postępowaniu sądowym. Instancyjność postępowania i zaskarżalność orzeczeń nie są jednak pojęciami tożsamymi, albowiem zaskarżalność orzeczenia nie musi wiązać się z rozpoznawaniem sprawy przez sąd wyższego stopnia. Rozróżnienie między instancyjnością i zaskarżalnością, a także ocena, czy w danym wypadku procedura powinna być ukształtowana w sposób umożliwiający „aż” kontrolę instancyjną (rozpatrzenie - weryfikację przez sąd wyższej instancji), czy „tylko” jako procedura umożliwiająca weryfikację decyzji (orzeczenia) przez inny podmiot, niż ten, który decydował po raz pierwszy, zależy m.in. od tego, czy kontrola (weryfikacja) dotyczy rozstrzygnięcia w kwestii incydentalnej, czy rozstrzygnięcia „w sprawie”. Wyższego poziomu gwarancji (a więc instancyjności połączonej z dewolucyjnością) wymaga orzekanie „w sprawie” i w tym zakresie Konstytucja wymaga dwuinstancyjnego postępowania. Także postanowienia kończące postępowanie podlegają zażaleniu instancyjnemu. Natomiast kwestie wypadkowe, incydentalne, tworzą bardzo zróżnicowany zbiór z punktu widzenia ich prawnego reżimu. Czasem wystarczającą kontrolę decyzji w tych sprawach zapewnia kontrola instancyjna ostatecznego orzeczenia „w sprawie”, czasem ustawodawca zwykły przyznaje możliwość weryfikacji rozstrzygnięcia kwestii wypadkowej w ramach zażalenia (rozpatrywanego przez sąd wyższej instancji), czasem taką możliwość weryfikacji w ogóle się wyklucza. W sytuacji, gdy kwestia wypadkowa pojawia się po raz pierwszy przed sądem drugiej instancji, wówczas - tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie - powstaje problem weryfikacji takiej decyzji, zwłaszcza, że ewentualną wyższą instancją byłby Sąd Najwyższy.

40. Należy zgodzić się z poglądem Trybunału Konstytucyjnego, wyrażonym w wyroku z 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09, że o kwalifikacji postępowania jako pierwszej lub drugiej instancji nie może rozstrzygać jedynie fakt, że sąd w pewnym zakresie dokonywa nowych ustaleń lub rozpoznaje daną kwestię "po raz pierwszy". Za utrwalony i dominujący w orzecznictwie konstytucyjnym można uznać pogląd, zgodnie z którym "sądem pierwszej instancji jest ten, przed którym rozpoczyna się postępowanie sądowe, w wyniku którego organ ten ma wydać rozstrzygnięcie dotyczące sporu istniejącego między stronami" (OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1). Kwestia wypadkowa nie mieści się w ramach tak pojmowanego sporu. Jednak gdy sąd drugiej instancji rozstrzyga jakąś kwestię po raz pierwszy, to rozstrzygnięcie tej kwestii - z uwagi na istotne znaczenie dla praw jednostki - powinno być weryfikowane. Takiej weryfikacji wymaga wywiedziona z art. 45 ust. 1 Konstytucji zasada sprawiedliwości proceduralnej. Niekoniecznie musi to być jednak weryfikacja w trybie instancyjnym, może to być weryfikacja w ramach instancji poziomej, tak jak to uczyniono w art. 394² § 1¹ k.p.c..
41. Skarga konstytucyjna w niniejszej sprawie dotyczy pominięcia prawodawczego, ponieważ w żadnym z istniejących przepisów (art. 394 k.p.c. i nast.) nie przewidziano zaskarżenia postanowienia oddalającego wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych zawartego w apelacji składanej za pośrednictwem sądu pierwszej instancji, a rozpoznawanego przez sąd drugiej instancji. Skarżący kwestionują brak kontroli (zaskarżalności) rozstrzygnięć w sprawie postanowienia oddalającego wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych zawartego w apelacji składanej za pośrednictwem sądu pierwszej instancji, a rozpoznawanego przez sąd drugiej instancji (czyli w stanie prawnym obowiązującym od dnia 7 listopada 2019 r.). W ocenie Skarżących, kwestionowana regulacja narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji, a w szczególności, wywodzone z prawa do sądu oraz art. 176 Konstytucji, ponieważ ogranicza możliwość skontrolowania postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zawarty w apelacji wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych - zarzut dotyczy zatem naruszenia ust. 1 art. 176 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.
42. Art. 176 ust. 1 Konstytucji jest przepisem gwarancyjnym, bo - dopełniając postanowienia art. 78 Konstytucji - konkretyzuje treść prawa jednostki do zaskarżenia decyzji sądu w ramach postępowania sądowego. Gwarancja proceduralnej kontroli postępowania sądowego służy zapobieganiu pomyłkom i arbitralności decyzji podejmowanych w pierwszej instancji (zob. wyrok TK z 12 czerwca 2002 r., sygn. P 13/01). Prawo do sądu wzmacnia gwarancja instancyjności jako proceduralnej zasady postępowania sądowego (zob. wyrok TK z 18 maja 2004 r., sygn. SK 38/03).
43. Formułując zarzut dotyczy zatem naruszenia ust. 1 art. 176 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Skarżącym chodzi nie tyle nie o problem instancyjności, lecz **zaskarżalności: nie idzie o to, że koniecznie ma tu orzekać sąd wyższej instancji w sensie ustrojowym (Sąd Najwyższy), lecz o to, że rozstrzygnięcie sądu wydane po raz pierwszy w danej sprawie nie podlega weryfikacji.** Taką sytuację zazwyczaj zapewnia instancyjność rozpatrywania zażalenia przez sąd - co do zasady - stojący w hierarchii sądów wyżej (dewolutywność); wyjątkowo

jednak weryfikacja może być przeprowadzona również przez sąd tego samego szczebla organizacyjnego, ale w innym składzie osobowym (tak jak to uczyniono w art. 394² § 1¹ k.p.c. w odniesieniu do wskazanych w tym przepisie rozstrzygnięć wpadkowych).

44. **Zaskarżony przepis** (wyjątkowy, a więc w zakresie wykładni operacyjnej podlegający wnioskowaniu *a contrario*) **uniemożliwia obecnie jakąkolwiek weryfikację postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji**, a rozpoznawany po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Wskazać w tym miejscu należy, że warunkiem wstępnym (fiskalnym) merytorycznego rozpoznania przez sąd drugiej instancji apelacji „w sprawie” (w rozumieniu art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 i art. 45 Konstytucji RP) jest uiszczenie od niej opłaty. Stąd też zamknięcie drogi sądowej weryfikacji (kontroli) postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji, a rozpoznawanego (wobec uchylecia art. 370 k.p.c. i zniesienia postępowania międzyinstancyjnego prowadzonego przez sąd pierwszej instancji) w aktualny modelu postępowania apelacyjnego przez sąd drugiej instancji, dotyka w bezpośredni sposób konstytucyjnego prawa kontroli instancyjnej orzeczenia „w sprawie”. Gdyż brak uiszczenia opłaty od apelacji lub zwolnienia od obowiązku jej uiszczenia (na skutek wniosku strony) oznacza odrzucanie apelacji i brak jej merytorycznego rozpoznania. To zaś godzi w konstytucyjne prawo do kontroli przez sąd drugiej instancji merytorycznego orzeczenia „w sprawie” wydanego przez sąd pierwszej instancji (art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 i art. 45 Konstytucji RP).
45. Konstytucyjny obowiązek ustanowienia regulacji, które zapewnią dostęp do sądu tym podmiotom, które nie są w stanie ponieść kosztów postępowania sądowego, obejmuje także postępowanie przed sądem drugiej instancji. Ustalając wykładnię przepisów konstytucyjnych dotyczących praw człowieka, należy uwzględnić treść zobowiązań międzynarodowych Polski w zakresie ochrony tych praw oraz orzecznictwo międzynarodowych organów stojących na straży praw człowieka. Zagadnienie kosztów postępowania przed sądem drugiej instancji stanowiło przedmiot zainteresowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Organ ten „dopusił, iż w niektórych sprawach, (...) rozmaite ograniczenia, w tym również finansowe, mogą zostać ustanowione w zakresie dostępu do »sądu« lub »trybunału«. Jednakże ograniczenia takie muszą zmierzać do usprawiedliwionych celów i muszą zostać zachowane rozsądne proporcje pomiędzy użytymi środkami a celem, do którego się zmierza.
46. Wymóg uiszczania opłat na rzecz sądów cywilnych, w związku z roszczeniami lub środkami odwoławczymi wnoszonymi w celu ich ustalenia, nie może być uważany za ograniczenie prawa dostępu do sądu, które to ograniczenie jest *per se* niezgodne z artykułem 6 § 1 Konwencji. Jednakże kwota opłat oceniana z punktu widzenia szczególnych okoliczności danej sprawy, obejmujących zdolność skarżącego do ich poniesienia oraz etap postępowania, na którym ograniczenie to zostało nałożone, stanowią czynniki, które mają istotne znaczenie przy ustalaniu, czy określona osoba mogła skorzystać z prawa dostępu do sądu i została wysłuchana przez sąd (...)” (wyrok ETPCz z 26 lipca 2005 r., sprawa Podbielski i PPU Polpure przeciwko Polsce, nr 39199/98, § 63-64).

47. Trybunał Konstytucyjny zwracał już w swoim orzecznictwie uwagę, że nadmierne koszty postępowania sądowego mogą naruszać konstytucyjne prawo do sądu (zob. np. ostatnio wyrok z 2 grudnia z 2020 r. sygn. SK 9/17). Ze względu na znaczenie tego zagadnienia dla korzystania z konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela ustawodawca musi unormować instytucję zwolnienia od kosztów sądowych w taki sposób, aby wykluczyć arbitralność rozstrzygnięcia w tym zakresie i zapobiec powstawaniu sytuacji, w których podmioty niemające odpowiednich środków na pokrycie kosztów postępowania nie zostałyby zwolnione od tych kosztów, w wyniku błędnej decyzji organów władzy sądowniczej w tym zakresie.
48. Zagadnienie kosztów sądowych reguluje ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Trybunał Konstytucyjny, analizując przepisy ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zwracał uwagę, że „rozstrzygnięcia zapadające w sprawie kosztów podlegają zaskarżeniu. Istnieją zatem gwarancje proceduralne, służące minimalizacji ryzyka ekscesywnego stosowania przesłanki negatywnej zwolnienia od kosztów sądowych, wynikającej z art. 109 ust. 2 ustawy o kosztach. Ewentualna odmowa zwolnienia od kosztów, podjęta przez referendarza sądowego (art. 118 ustawy o kosztach), podlega zaskarżeniu w drodze skargi na czynności referendarza sądowego (art. 398²²-398²³ k.p.c.)” (wyrok z 16 czerwca 2008 r., sygn. P 37/07).
49. Obowiązek ponoszenia kosztów sądowych aktualizuje się nie tylko przy wszczęciu postępowania, ale także w dalszych stadiach, również w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Strona lub uczestnik postępowania ma m.in. obowiązek uiszczania opłat od pism procesowych wnoszonych w toku postępowania. W świetle poglądów przedstawicieli doktryny zasadą powinno być wydanie na początku postępowania rozstrzygnięcia o zwolnieniu z kosztów postępowania odnoszącego się do całego postępowania w pierwszej i drugiej instancji. W praktyce, bariera kosztów dla strony lub uczestnika postępowania może pojawić się dopiero po pewnym czasie w toku postępowania. Może to wiązać się m.in. ze zmianą sytuacji finansowej danego podmiotu w toku postępowania, które może trwać przez dłuższy czas. Z tego względu ustawa nie wyklucza złożenia wniosku o zwolnienie z kosztów w toku postępowania, np. przy wnoszeniu środków odwoławczych. Z różnych powodów może zatem zdarzyć się, że postanowienie o zwolnieniu od kosztów postępowania wydaje po raz pierwszy sąd drugiej instancji.
50. Chociaż instytucje kosztów postępowania i zwolnienia od kosztów postępowania nie są tożsame, to jednak istnieje istotne podobieństwo między nimi. Trybunał Konstytucyjny w swoim dotychczasowym orzecznictwie analizował charakter rozstrzygnięcia w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych (wyrok z 16 czerwca 2008 r., sygn. P 37/07, czy wyrok z 1 grudnia 2008 r., sygn. P 54/07). Rozstrzygnięcie w przedmiocie zwolnienia od kosztów procesu wprawdzie nie dotyczy bezpośrednio praw materialnych, rzutuje natomiast na możliwość korzystania z jednej z konstytucyjnych gwarancji tych praw, a mianowicie prawa do sądu. Instytucja zwolnienia od kosztów postępowania ma charakter akcesoryjny wobec głównego celu postępowania sądowego i ma umożliwiać usunięcie barier finansowych w dostępie do sądu. Rozstrzygając o zwolnieniu od kosztów postępowania, sąd nie rozstrzyga o prawach i

obowiązkach materialnoprawnych danej osoby, ale o konieczności usunięcia barier finansowych ograniczających wykonywanie konstytucyjnego prawa do sądu. Rozstrzygnięcie to ma charakter „akcesoryjny” wobec postępowania merytorycznego i ma na celu umożliwienie jego prowadzenia i - w rezultacie - uzyskanie rozstrzygnięcia sprawy głównej. Z tego względu rozstrzygnięcie o zwolnieniu od kosztów postępowania nie jest samo w sobie sprawą, do której stosuje się gwarancje z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 Konstytucji, ale jest jedynie jedną z czynności podejmowanych w ramach rozpoznawania takiej sprawy. **Musi ono zostać unormowane w taki sposób, aby rozpoznanie sprawy głównej odpowiadało wymienionym powyżej standardom konstytucyjnym.** Oznacza to, że ustawodawca musi w szczególności ustanowić rozwiązania usuwające bariery finansowe w dostępie do sądu, w tym również w dostępie do sądu drugiej instancji. Ponieważ odmowa zwolnienia od kosztów sądowych na etapie wszczynania postępowania sądowego (dotyczy to także - wobec konstytucyjnego prawa do zaskarżenia i kontroli instancyjnej orzeczenia „w sprawie” - postępowania przez sądem drugiej instancji) **może przesądzać o dostępie do sądu, rozstrzygnięcie w tej kwestii powinno podlegać kontroli sądowej.** Jednocześnie zasady rozstrzygania tej kwestii muszą zostać unormowane w taki sposób, aby całe postępowanie sądowe odpowiadało standardom sprawiedliwości proceduralnej.

51. Art. 176 ust. 1 Konstytucji wyraża nie tylko ustrojową zasadę, wedle której powinno być zorganizowane sądownictwo powszechne, ale - w świetle prezentowanego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego stanowiska - pełni również rolę gwarancyjną, wyrażając prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. W tym aspekcie, pozostając w ścisłym związku z art. 78 Konstytucji, może być dopuszczony jako wzorzec kontroli w postępowaniu skargowym przed Trybunałem Konstytucyjnym (*vide* - postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt SK 15/16). Przepis art. 176 ust. 1 Konstytucji dotyczy jednak wyłącznie postępowania sądowego, zatem prawo do dwuinstancyjnego postępowania dotyczy spraw przekazanych na mocy ustaw do właściwości sądów, tzn. rozpoznawanych przez nie „od początku do końca”.
52. Wprawdzie konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania nie wymaga, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania musiało podlegać dalszej kontroli instancyjnej. W tym zakresie stosuje się natomiast ogólny nakaz ukształtowania postępowania sądowego zgodnie z wymogami sprawiedliwości proceduralnej. **Zaskarżony przepis w swoich skutkach utrudnia wniesienie środka zaskarżenia na orzeczenie merytoryczne, w sytuacji, w której sąd drugiej instancji odmawia zwolnienia strony z opłaty od wnoszonego środka zaskarżenia.** W oparciu o orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Skarżący pragną podnieść, że przy badaniu zapewnienia konstytucyjnego wymogu zaskarżalności orzeczeń pierwszej instancji nie wystarczy stwierdzić, że sąd rozpatrujący wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji wnoszonej po 7 listopada 2019 r. działa w drugiej instancji. **Orzeczenie w przedmiocie zwolnienia od kosztów jest bowiem materialem pierwszym orzeczeniem w tym zakresie.** Zgodnie więc z art. 176 ust. 1 Konstytucji postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów - jako orzeczenia

sądowego również winna dotyczyć zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. wyrok TK z 27 marca 2007 r., SK 3/05).

53. Jak już wskazano, choć instytucje kosztów postępowania i zwolnienia od kosztów postępowania nie są tożsame, to jednak postępowania w tych sprawach wykazują zbliżone cechy. W obydwu przypadkach chodzi o dotyczące kosztów postępowania postanowienie akcesoryjne w stosunku do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy; w pewnym zakresie orzekanie o zwolnieniu od kosztów i orzekanie o kosztach następuje z uwzględnieniem podobnego kryterium, jakim jest trudna sytuacja ekonomiczna strony uniemożliwiająca jej poniesienie lub poniesienie w całości kosztów postępowania bez uszczerbku dla swego utrzymania (por. przepisy tytułu IV Zwolnienie od kosztów sądowych ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 102 k.p.c.).
54. Argumentację za przyjęciem dopuszczalności wniesienia zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji w stanie prawnym po 7 listopada 2019 r., można ponadto wzbogacić poprzez odwołanie się do postulatu zapobiegania arbitralności orzeczeń, który jest elementem zasady sprawiedliwości. Problem ten, w zakresie zwolnienia od kosztów sądowych, został dostrzeżony także przez Trybunał Konstytucyjny, który przyznał, że „ustawodawca musi unormować instytucję zwolnienia od kosztów sądowych w taki sposób, aby wykluczyć arbitralność rozstrzygania w tym zakresie i zapobiec powstawaniu sytuacji, w których podmioty niemające odpowiednich środków na pokrycie kosztów postępowania nie zostałyby zwolnione od tych kosztów, w wyniku błędnej decyzji organów władzy sądowniczej w tym zakresie” (wyrok z 31 marca 2009 r., SK 19/08).
55. Ponadto, Skarżący pragną wskazać na pogwałcenie konstytucyjnego prawa do równego traktowania i zakazu ograniczania konstytucyjnych praw i wolności, wyrażonych w art. 32 ust. 1 oraz 31 ust. 3 Konstytucji. Z uwagi na fakt, że w sprawie Skarżących zastosowanie miały przepisy procedury cywilnej dotyczące postępowania apelacyjnego w stanie prawnym obowiązującym od 7 listopada 2018 r., Skarżący znaleźli się w sytuacji gorszej niż podmioty, których wnioski o zwolnienie od sądowych kosztów został rozpoznany przez sąd pierwszej instancji. Skarżącym nie zapewniono możliwości weryfikacji orzeczenia przesądzającego o losach postępowania apelacyjnego pomimo tego, że w przeciwieństwie do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszonego i rozpoznawanego przed sąd pierwszej instancji, nie mieli oni sposobności złożenia i rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów apelacji w pierwszej instancji, kiedy to przysługiwałyby im instrumenty zaskarżenia.
56. Warto w tym miejscu przytoczyć orzeczenie Trybunału z 12 września 2006 r. (SK 21/05), w którym stwierdzono, że ustawa nie może całkowicie zamykać dostępu do sądu drugiej instancji ani też ustanawiać nieuzasadnionych ograniczeń, które nie odpowiadałyby wymogom określonym w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Dotyczy to w szczególności kosztów postępowania w drugiej instancji oraz sposobu uregulowania instytucji zwolnienia od tych kosztów „W warunkach odpłatności postępowania sądowego, z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji wynika

obowiązek ustanowienia regulacji, które zapewnią dostęp do sądu tym podmiotom, które nie są w stanie ponieść kosztów postępowania sądowego. (...) ustawodawca, regulując koszty postępowania sądowego, musi starannie wyważyć rozmaite dobra jednostkowe i ogólnospołeczne. Urzeczywistnienie przez państwo konstytucyjnego prawa do sądu wymaga znacznych środków finansowych. Ustawa nie może ustanawiać nadmiernych ograniczeń dostępu, a jednocześnie musi uwzględnić usprawiedliwione interesy ogólnospołeczne w sprawnym funkcjonowaniu sądów, stworzyć odpowiedni system pokrywania kosztów sprawnego funkcjonowania sądów i wprowadzić niezbędne mechanizmy zabezpieczające przed nadużywaniem prawa do sądu poprzez podejmowanie prób dochodzenia na drodze sądowej roszczeń oczywiście bezzasadnych. Ustawodawca powinien przy tym ustalić koszty postępowania sądowego na najniższym możliwym poziomie zapewniającym sprawne postępowanie sądowe. Biorąc pod uwagę, że opłaty sądowe stanowią świadczenie ponoszone w zamian za rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy sądowej, należy podkreślić, że opłaty te nie powinny przekraczać rzeczywistych kosztów postępowania, a ponadto niezbędne jest stworzenie odpowiednich rozwiązań prawnych, zapewniających dostęp do sądu osobom mniej zamożnym, które nie są w stanie ponieść kosztów postępowania sądowego. Ustawa musi uregulować instytucję zwolnienia z kosztów sądowych w taki sposób, aby złożenie wniosku w tej sprawie i jego rozpatrzenie nie utrudniało stronom korzystania z pozostałych uprawnień w postępowaniu sądowym, w szczególności nie pociągało za sobą negatywnych następstw procesowych” (wyrok TK z 12 września 2006 r., sygn. SK 21/05).

57. W orzecznictwie TK występuje pogląd, że „Ze względu na znaczenie tego zagadnienia dla korzystania z konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela ustawodawca musi unormować instytucję zwolnienia od kosztów sądowych w taki sposób, aby wykluczyć arbitralność rozstrzygania w tym zakresie i zapobiec powstawaniu sytuacji, w których podmioty niemające odpowiednich środków na pokrycie kosztów postępowania nie zostałyby zwolnione od tych kosztów, między innymi w wyniku błędnej decyzji organów władzy sądowniczej (...)” (wyrok TK z 31 marca 2009 r., sygn. akt SK 19/08). Także w wyrokach zapadłych pod sygn. SK 10/09 oraz SK 38/09 TK stwierdził, iż niezgodne z Konstytucją są przepisy w zakresie, w jakim nie dają podstaw do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji.
58. Zgodnie z aktualną treścią art. 102 ust. 1 u.k.s.c. zwolnienie od kosztów sądowych przysługuje nie tylko osobie fizycznej, która złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, lecz także osobie fizycznej, która wykaże, iż poniesienie kosztów narazi ją na wspomniany uszczerbek w przyszłości. Intencją ustawodawcy było niewątpliwie rozszerzenie możliwości uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych przez osoby fizyczne. Cel ten osiągnął przez wprowadzenie konieczności weryfikacji skutków odmowy uzyskania zwolnienia i związanego z tym obowiązku poniesienia kosztów sądowych na przyszłą sytuację rodzinną i majątkową wnioskodawcy w zakresie możliwości zapewnienia niezbędnego utrzymania wnioskodawcy i członków jego rodziny.

59. Celem nowelizacji art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), która weszła w życie 21 sierpnia 2019 r., było poszerzenie sytuacji uprawniających do zwolnienia od kosztów sądowych osób fizycznych i objęciem zwolnieniem sytuacji, gdy ubiega się o nie członek gospodarstwa domowego, które nie zgromadziło wystraszających oszczędności. Siłą rzeczy zaangażowanie osoby fizycznej bez oszczędności w postępowanie cywilne bez uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych zmusza ją do zadłużenia się, co samo w sobie naraża ją na uszczerbek w utrzymaniu koniecznym dla siebie i rodziny. Ten zadeklarowany zamiar ustawodawcy zmienił nieco istotę zwolnienia od kosztów sądowych dla osób fizycznych w drodze orzeczenia organu sądowego.
60. Paradoksalnie w uzasadnieniu projektu druku sejmowego Nr 3137 (Sejm RP VIII kadencji, s. 188) wskazano, że *„obecne wymagania do zwolnienia od kosztów sądowych dla osób fizycznych są zbyt ostre: bada się tylko, czy w danej, istniejącej w określonym momencie sytuacji uiszczenie kosztu doprowadzi do uszczerbku utrzymania, nie bierze się natomiast pod uwagę dalszych konsekwencji tego wydatku dla materialnego bytu strony. Ustawodawca zauważył, że spora część polskich gospodarstw domowych nie dysponuje zabezpieczeniem w postaci oszczędności. Normatywne uregulowanie zawarte w art. 102 u.k.s.c. w brzmieniu nadanym w noweli wychodzi naprzeciw oczekiwaniom obywateli. Zmiany skutkować będą zwiększeniem liczby uwzględnianych wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych osób fizycznych”*.
61. Ustawa musi regulować instytucję zwolnienia z kosztów sądowych w taki sposób, by złożenie wniosku w tej sprawie i jego rozpatrzenie nie utrudniało korzystania z pozostałych uprawnień w postępowaniu sądowym, w szczególności nie pociągało za sobą ujemnych następstw procesowych (wyrok TK z 12 września 2006 r. sygn. 21/05 TK, z dnia 31 marca 2009 r., SK 19/08).
62. Skarżący formułują zarzut niekonstytucyjności art. 394² § 1¹ k.p.c. poprzez wyłączenie zaskarżalności w drodze zażalenia postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych zawartego w apelacji złożonej w stanie prawnym po 7 listopada 2019 r., kiedy to brak jest zaskarżalności postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych - gdy postanowienie w tej kwestii zapadło na etapie rozpoznawania sprawy w drugiej instancji, w sytuacji, gdy taka zaskarżalność występuje w odniesieniu do postanowień sądu instancji pierwszej - taki stan prawny budzi zasadnicze zastrzeżenia konstytucyjne, ponieważ:
- zazwyczaj ograniczenia w gwarancjach proceduralnych dotyczących wniosków zgłaszanych po raz pierwszy w drugiej instancji uzasadnia się tym, że wnioski takie mogły być wniesione wcześniej. W rozważanej sytuacji, z uwagi na przedmiot wniosku taki argument odpada, wniosek dotyczy zwolnienia od opłaty do apelacji, a taki może być złożony jedynie wraz z tym środkiem zaskarżenia;
 - brak symetrii w ukształtowaniu mechanizmu rozpatrywania wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych oraz zaskarżalności rozstrzygnięć w tym zakresie, w zależności od tego, czy wniosek został zgłoszony w pierwszej

instancji (wraz z pozwem) czy drugiej instancji (wraz z apelacją) - jest w postępowaniu cywilnym niewytłumaczalny;

- potrzeba istnienia prawidłowego mechanizmu gwarancyjnego pomocy prawnej jest identyczna, niezależnie od tego, w jakiej instancji jest zgłaszany wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych (czy to wraz z pozwem, czy wraz z apelacją). Nawet można twierdzić, że potrzeba taka rysuje się bardziej dobitnie w odniesieniu do sytuacji zaistniałych przed sądem drugiej instancji wraz z wnoszoną apelacją, jeśli prawo do dwuinstancyjnego merytorycznego rozpoznania sprawy ma być realne, a nie jedynie iluzoryczne;

- zasada dwuinstancyjności nie polega na tym, że w określonej sprawie ma orzekać sąd drugoinstancyjny w sensie ustrojowym, lecz na tym, że rozstrzygnięcie sądu orzekającego w pierwszej instancji, to znaczy wydane po raz pierwszy w danej sprawie, podlega weryfikacji przez inny sąd - co do zasady - stojący w hierarchii sądów wyżej (dewolutywność); wyjątkowo może być weryfikowane również przez sąd tego samego szczebla organizacyjnego, ale w innym składzie osobowym. Zaskarżony przepis uniemożliwia jakąkolwiek weryfikację postanowienia w sprawie zwolnienia od kosztów, wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, i dlatego powinien być uznany za niezgodny z konstytucyjną zasadą dwuinstancyjności postępowania;

- w aktualnie obowiązujący od 7 listopada 2019 r. stanie prawnym strona może złożyć stosowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych wraz z wniesieniem apelacji. Ale wniosek ten - w odróżnieniu od stanu prawnego obowiązującego do 7 listopada 2019 r. - zostanie rozpatrzony przez sąd drugiej instancji, właściwy do rozpoznania środka odwoławczego, bez możliwości dalszego zaskarżenia rozstrzygnięcia w tej sprawie. Jeśliby zaś apelacja była wniesiona przed 7 listopada 2019 r. to analogiczny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zawarty w apelacji zostałby rozpoznany przed sądem pierwszej instancji, od którego rozstrzygnięcia przysługiwałby (i przysługuje także w stanie prawnym obowiązującym od 7 listopada 2019 r.) środek prawny w postaci zażalenia.

III. Wyczerpanie drogi prawnej, ostateczność rozstrzygnięcia

21. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego wyczerpanie drogi prawnej i uzyskanie ostatecznego rozstrzygnięcia oznacza konieczność złożenia wszystkich przewidzianych prawem środków zaskarżenia oraz doprowadzenie w rezultacie do wydania ostatecznego orzeczenia o określonych w ustawie zasadniczej wolnościach, prawach lub obowiązkach osoby wnoszącej skargę konstytucyjną (postanowienie TK z 16 października 2002 r., sygn. SK 43/01).
22. Skarżący wyczerpali niewątpliwie przysługującą im drogę prawną. Postanowieniem z dnia września 2020 r. Sąd Apelacyjny w K () oddalił zażalenie Skarżących na postanowienie o odrzuceniu apelacji. Postanowienie to zostało wraz z uzasadnieniem zostało doręczone pełnomocnikowi Skarżących dnia 30 listopada 2020 r.

IV. Wniesienie skargi z zachowaniem 3-miesięcznego terminu od dnia doręczenia Skarżącym ostatecznego rozstrzygnięcia

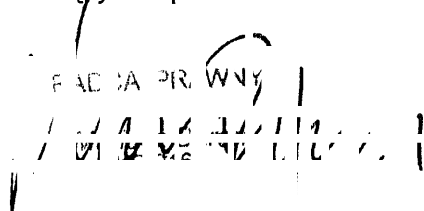
23. Postanowienie z września 2020 r., któremu w niniejszym postępowaniu należy przypisać przymiot ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie oddalenia zażalenia Skarżących na odrzucenie apelacji, zostało doręczone wraz z uzasadnieniem pełnomocnikowi Skarżących w dniu 30 listopada 2020 r. Trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej upływa zatem dnia 28 lutego 2021 r.

V. Brak występowania przesłanki *ne bis in idem*

24. Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK, Trybunał Konstytucyjny umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne. Zbędność zachodzi wówczas, gdy te same przepisy zostały już wcześniej zakwestionowane w oparciu o te same zarzuty. Skarżący w orzecznictwie TK nie dostrzegają, aby Trybunał Konstytucyjny badał konstytucyjność przywołanych przepisów w analogicznym stanie faktycznym. Jednocześnie okoliczność, że określone przepisy były przedmiotem orzekania przez TK „nie oznacza automatycznie wyłączenia dopuszczalności kontroli zgodności tych samych przepisów z tymi samymi wzorcami, w szczególności, jeżeli inicjator kontroli przedstawia nowe, niepowoływane wcześniej argumenty, okoliczności lub dowody uzasadniające prowadzenie postępowania i wydanie wyroku” (wyrok TK z 12 września 2006 r., SK 21/05).
63. Skarżący wskazują, że przedstawione przez nich zagadnienie różni się od uprzednio badanych przez Trybunał Konstytucyjny spraw, a niektóre z argumentów oraz wzorców kontroli, wskazanych w niniejszej skardze, nie były w ogóle powoływane w poprzednich sprawach. Skarżący wskazują na nowy model postępowania międzyinstancyjnego w procedurze cywilnej, obowiązujący od 7 listopada 2019 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469), który uniemożliwia zaskarżenie w drodze zażalenia postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych zawartego w apelacji. Z tych też względu reguła *ne bis in idem* nie stanowi przeszkody w rozpoznaniu niniejszej sprawy.

Wobec powyższego wnoszę jak na wstępie.

Za Skarżących - pełnomocnik

Handwritten signature and stamp of the attorney representing the complainants. The stamp includes the text "RADCA PR. WNY" and a date "2021.02.28".

Załączniki:

1. pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej;
2. odpis apelacji Skarżących z dnia grudnia 2019 r. wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych;
3. postanowienie Sąd Apelacyjny w K z dnia marca 2020 r., ,
oraz wniosek Skarżących o sporządzanie uzasadnienia ww. postanowienia;
4. postanowienie Sąd Apelacyjny w K z dnia czerwca 2020 r., ,
wraz uzasadnieniem;
5. postanowienie Sąd Apelacyjny w K wie z dnia lipca 2020 r., ,
wraz uzasadnieniem;
6. odpis zażalenia Skarżących z sierpnia 2020 r.;
7. postanowienie Sąd Apelacyjny w K z dnia września 2020 r.,
 , oraz wniosek Skarżących o sporządzanie uzasadnienia ww. postanowienia;
8. postanowieniem Sąd Apelacyjny w K z dnia września 2020 r.,
 , wraz z uzasadnieniem doręczone pełnomocnikowi Skarżących w dniu 30 listopada
2020 r. oraz wydruk ze strony internetowej Poczty Polskiej S.A. śledzenia przesyłki;
9. odpisy skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami x 5.